

Հավաքների ազատության օրենսդրական իրացման և պաշտպանության արդի հարցադրումները

Մաֆարյան Ա. Գ.

Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության կրթահամալիրի ակադեմիայի իրավաբանական ֆակուլտետի պետության և իրավունքի տեսության և սահմանադրական իրավունքի ամբիոն /Հայաստան, Երևան/, safamalya@mail.ru

Վճռորոշ բառեր՝ հավաքների ազատություն, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան, օրեբաղադրություն, իրականացում, հայեցակարգ, մեկնաբանություն

Актуальные вопросы правовой реализации и защиты свободы собраний

Сафарян А. Г.

Кафедра теории государства и права и конституционного права юридического факультета Академии Образовательного комплекса полиции Республики Армения (Армения, Ереван), safamalya@mail.ru

Резюме: В научной статье обсуждаются концепция собраний, особенности интерпретации компонентов собраний, в том числе передовая международная практика. Автор представляет различные определения собрания, ряд действий, посредством которых собрания выражаются, важность цели, местоположения и продолжительности собрания, конституционные и правовые механизмы, обеспечивающих полную реализацию свободы собраний. В конце статьи подчёркивается роль толкования свободы собраний для эффективной реализации права на собрания в общественной жизни и для сокращения дистанции между обществом и государственными органами.

Ключевые слова: Свобода собраний, Европейский суд по правам человека, законодательство, реализация, концепция, интерпретация.

Current issues of legal realization and protection of freedom of assembly

Safaryan A. G.

The Chair of theory of state and law and constitutional law, Law faculty of Police Academy of Educational Complex of Police of the Republic of Armenia (Armenia, Yerevan), safamalya@mail.ru

Abstract: The scientific article is devoted to the discussion of concept of freedom of assembly, the interpretation of its components, including the advanced international practice. The author presents a variety of assembly definitions, series of actions through which assemblies are conducted, the importance of the purpose, location, duration of the assemblies, constitutional and legal mechanisms ensuring the full realization of freedom of assemblies. At the end of the article the role of interpretation of freedom of assemblies for effective implementation of the mentioned right in public life and for reduction of the distance between society and state bodies is emphasized.

Keywords: Freedom of assembly, European Court of Human Rights, legislation, realization, conception, implementation.

Հավաքների ազատությունը և դրա իրացմանը համահունչ իրավական մոտեցումները թե միջազգային իրավունքի¹, թե ներպետա-

կան օրենսդրության² շրջանակներում առանցքային նշանակություն ունեն անձի իրավա-

¹Տե՛ս «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» 1950թ. նոյեմբերի 4-ի եվրոպական կոնվենցիա, հոդված 11 (Տե՛ս ՀՀՊՏ2002/17(192), 05.06.02, հոդ.367): Տե՛ս նաև՝ «Քաղաքացիական քաղաքական իրավունքների մասին» 1966թ. դեկտեմբերի 16-ի միջազգային դաշնագիրը, հոդված 21 (Տե՛ս ՀՀՊՏ 1997.12.25/29):

²Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրություն, հոդված 44 (Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրություն: Ընդունվել է 1995 թ. հուլիսի 5-ի հանրաքվեով: Սահմանադրության փոփոխությունները կատարվել են 2005 թ. նոյեմբերի 27-ի և 2015 թ. դեկտեմբերի 6-ի ՀՀ հանրաքվեներով, ՀՀՊՏ Հատուկ թողարկում, Հոդ. 1118, 21. 12. 2015): Տե՛ս նաև «Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ 2011թ. ապրիլի 14-ի օրենքը, հոդվածներ 8,18,19 (Տե՛ս ՀՀՊՏ 2011.04.22/23(826), Հոդ. 452):

կան կարգավիճակի համատեքստում: Հասարակության յուրաքանչյուր անդամի կողմից միայնակ կամ իր համախոհների հետ միասին հանրության առջև իր կարծիքն ազատորեն արտահայտելը, հանրային կարծիքի ձևավորման գործընթացին մասնակցելը, հասարակության անդամների կողմից իրավական իրողությունների ընկալման և գնահատման վրա ազդելուն ուղղված հրապարակային միջոցառումները կարող են արդյունավետ մեկնարկ հանդիսանալ՝ հանրային իշխանության և հասարակության միջև քաղաքական խնդիրների լուծման, ժողովրդաիշխանության իրացման ձևերի կատարելագործման և հասարակության կողմից պետության գործունեության նկատմամբ վերահսկողության բարձր նշանոց սահմանելու համար:

Այս իմաստով անտարակույս խիստ էական է հավաքների ազատության դերակատարությունը՝ ժողովրդավարական պետության և քաղաքացիական հասարակության կայացման ու զարգացման գործընթացներում, այն հնարավորություն է տալիս ոչ միայն ձևավորելու հավաքական միտք և բազմակարծություն, այլև հանրության որոշակի հատվածների քաղաքական դիրքորոշումները բացահայտելու և դրանց համահունչ հանրային իշխանություն իրականացնելու համար:

Վերը նշված խնդիրների համարժեք լուծման առնչությամբ դժվար թե որևէ մեկը համակարծիք չլինի, սակայն ամբողջ հիմնահարցն այն է, որ դրանց արդյունավետ լուծման հիմնարար ուղղությունների և միջոցների հարցում դեռևս չեն ձևավորվել միասնական չափանիշներ: Մեր կարծիքով, հատկապես, ժողովրդավարության ուղին նախընտրած հետխորհրդային երկրներում դեռևս իրեն զգացնել է տալիս հավաքների ազատության նկատմամբ անհարկի ու անհիմն գոռուշավորությունը, ինչն էլ գործնականում հանգեցնում է հիշյալ սահմանադրական ազատության օրենսդրական այնպիսի լուծումների, որոնք սոսկ միտված են վերջինիս սահմանափակումներին: Արտաքուստ թվում է, թե այդ սահմանափակումները կարող են էթե ոչ բացառել, ապա հնարավորինս մեղմել հավաքների ինստիտուտի տարածումը, մինչդեռ՝ հավաքների գոյությունը, դրանց ակտիվության աճը հարկ է փնտրել բոլորովին այլ հարթության վրա, իսկ գիտագործնական ուսումնասիրությունը,

թերևս, միանշանակ հանգեցնում է այն եզրակացությանը, որ դեռևս որևէ քաղաքական ռեժիմի չի հաջողվել տևական ժամանակով ու կայուն դրսևորմամբ մեղմել հավաքների տարածումը: Եթե անգամ, դա հաջողվում է մի որոշ ժամանակ, ապա բացասական գործոնների գերկուտակման արդյունքում անխուսափելիորեն տեղի են ունենում ոչ միայն անսովոր զանգվածային հավաքներ, այլև հաճախ դրանք ուղեկցվում են տարաբնույթ իրավախախտումներով, այդ թվում՝ բռնություններով:

Հանրային իշխանությունների քաղաքական որոշումներ կայացնող հատվածը, մեր համոզմամբ, կարող է արմատապես բարելավել ողջ պետական համակարգի գործունեության արդյունավետությունը, եթե կտրուկ վերանայի իր դիրքորոշումը սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների բուն էության նկատմամբ: Յուրաքանչյուր սահմանադրական իրավունք կամ ազատություն, իսկ հավաքների ազատությունը բացառություն չէ, ոչ միայն միտված է յուրաքանչյուր անձի համար համալիր ու բարվոք կարգավիճակ երաշխավորելուն, այլև կարևորագույն ազդակ է պետական քաղաքականության մշակման ու իրացման համար, քանի որ դրանց իրացման համատեքստում հանրությունը հնարավորինս խաղաղ ու դեռևս հանրային իշխանությանը աջակցելու կամ առնվազն վստահելու պատրաստակամությամբ բարձրաձայնում, տեսանելի է դարձնում իր մոտեցումները երկրում առկա տարաբնույթ երևույթների առնչությամբ: Մեր կարծիքով, երբեմն խիստ ծախսատար սոցիոլոգիական հարցումները ի գործու չեն առավել համարժեք բացահայտելու հանրային տրամադրությունները, որքան խաղաղ հավաքները, խոսքի ազատությունը և այլն:

Մենք հակված չենք ելակետ ընդունելու այն գաղափարը, որ հավաքների ընթացքում բարձրացված յուրաքանչյուր միտք, յուրաքանչյուր առաջարկություն անվերապահորեն առաջադիմական է և պարտադիր ենթակա է բավարարման, սակայն դրանց անտեսումը, առավել ևս՝ բացառապես սահմանափակումների միջոցով դրանք իբր բացառելու փորձերը, ինչպես արդեն նկատեցինք, բոլոր ժամանակներում սոսկ ապացուցել են իրենց սնանկությունը: Եթե անգամ, առաջ է քաշվել ակնհայտ հակաօրինական, ոչ իրավաչափ, ապագային գաղափար, ապա հանրային իշխա-

նության պատասխանատուները առնվազն պարտավոր են անմիջականորեն առնչվել հավաքների կազմակերպիչների հետ, հիրավի գործնական քննարկումներ նախաձեռնել, բացահայտել այդ գաղափարների առնչությամբ նաև հանրության մյուս հատվածների դիրքորոշումը և ժողովրդավարության ու քաղաքակրթության արդի չափանիշներին համահունչ լուծումներ առաջադրել: Համոզված ենք, որ այսպիսի գործելաճի պարագայում որևէ ապօրինի պահանջներ ներկայացնող հրապարակային միջոցառման կազմակերպիչ պարզապես չի փորձի և չի էլ կարողանա այն վերածել զանգվածային անվերահսկելի անկարգությունների: Իհարկե, որպեսզի հանրության մեծամասնությունը ևս հակված լինի իրավաչափ լուծումների և պատրաստակամ լինի աջակցելու հանրային իշխանություններին, հարկ կլինի ոչ թե սահմանափակվել վերը նշված բնույթի բանակցային գործընթացով, այլ հիրավի համարժեք լուծում տալ երկրում առկա բոլոր հիմնախնդիրներին:

Նկատենք, որ վերը նշված դատողությունները սոսկ ռազմավարական տեսանկյունից չենք հնչեցնում, կարծում ենք, որ դրանք կարող են համարժեք նախապայման լինել հավաքների ազատության օրենսդրական իրացման փուլում: Ընդ որում, դրանց անհրաժեշտությունը նկատելի է այն իմաստով, որ ավանդաբար հավաքների ազատության առնչությամբ օրենսդրական կարգավորումները սոսկ միտված են այդ ոլորտում ծագող հարաբերությունների տեխնիկական ասպեկտներով կարգավորումներին: Տպավորությունն այն է, որ այս հիրավի խիստ արդիական ու գերկարևոր սահմանադրական ազատության իրացման համատեքստում օրենսդրական կարգավորման առարկա կարող են համարվել սոսկ այնպիսի պարզունակ հարցադրումներ, թե որ վայրերում չի կարելի կազմակերպել և իրականացնել հավաքներ, ինչ կարգով է քննարկվում հավաքներ նախաձեռնելու հայտերը և այլն:

Ժամանակն է համարժեք պատկերացնել, որ հավաքն ինքնին քաղաքական իրավունք է, այն իրականացվում է բացառապես քաղաքական նպատակներով, ուստի այն դիտարկել սոսկ տեխնիկական չափանիշներով և անտեսել հանրային իշխանության մարմինների արձագանքման եղանակներն ու պարտակա-

նությունը, առնվազն անհեռատես է և լի հետագա անհարկի լարվածության աճի վտանգներով: Հանրային իշխանության պարտակա-նությունը սահմանադրական այդ չափազանց կարևոր ազատության պարագայում չի կարող սահմանափակվել զուտ ընթացակարգային այնպիսի նվազ նշանանակության հարաբերությունների կարգավորմամբ, որպիսիք են հավաքների հայտերի քննարկումը, տարաբնույթ արգելքներ սահմանելը, ուստիկանության ուժերի միջոցով այդ արգելքներ իրացնելը և այլն:

Հավաքների ազատության մասին իրավական հիմքերի ուսումնասիրությունը բերում է այն եզրահանգման, որ այն կառուցված է սկզբունքորեն իրարարամերժ հիմնադրույթների արհեստական համադրմամբ, ինչն էլ ի սկզբանե ոչ միայն պարունակում է բախումների իրական հնարավորություն, այլև հաճախ հենց դրան էլ հանգեցնում է: Թերևս, առավել էական հիմնախնդիրը, մեր կարծիքով, այն է, որ հավաքների ազատությունը լինելով բացառապես քաղաքական իրավունք, ամբողջովին հայտնվել է քաղաքական գործընթացների հետ անմիջական առնչություն չունեցող տեղական ինքնակառավարման մարմինների կարգավորման տիրույթում: Արտաքուստ կարող է թվալ, որ սա լավագույն լուծումն է, քանի որ տեղական ինքնակառավարման մարմինները արգելքներ սահմանելիս, կամ սահմանափակումներ կիրառելիս, կղեկավարվեն ոչ թե քաղաքական, այլ զուտ կազմակերպչական հարցադրումներով, օրինակ՝ կարգելեն սոսկ այն փաստով, որ նշված ժամին, նշված վայրում արդեն իսկ նախաձեռնվել է մշակութային միջոցառում և այլն: Գործնականում հանրային ընկալումն այնպիսին է, որ այդ որոշումների հիմքում բացառապես քաղաքական շարժառիթներ են, ուստի կարևորություն չէ տրվում, թե որ մարմինն է կայացնում այն: Այս իրավիճակում հարկ է օրենսդրական ճանապարհով հնարավորինս կանխատեսելի դարձնել հիշյալ որոշումների բովանդակությունը, բացառել հայեցողության անորոշ շրջանակների առկայությունը: Ավելին, հանրային ընկալումներին համահունչ, անցումային մի փուլում նույնիսկ առավել իրավաչափ է դիտարկվում այն, որ այդպիսի որոշումները կայացնի տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարությունը՝

նախապես ունենալով համապատասխան տեղական ինքնակառավարման մարմնի եզրակացությունը: Ընդ որում, եզրակացության հարցադրումները պետք է լինեն ակնհայտ նեղ և սահմանափակվեն զուտ կոմունալ-կենցաղային գործառնությունների համադրմամբ:

Մյուս էական թերությունը, կարծում ենք, այն է, որ օրենսդրական ակտերը որևէ դրույթ չեն պարունակում այն մասին, թե ինչպես պետք է արձագանքեն համապատասխան իշխանության մարմինները, ինչ ընթացք պետք է տան բարձրացված հարցերին, հակառակ պարագայում այն տպավորություն է, որ հավաքները միտված են ոչ թե հանրային իշխանության մարմիններից որևէ ակնկալիքի, այլ առավել համոզիչ փաստարկներով հանրությանը համոզելու, որ այդպիսի շարժումը պետք է անխուսափելիորեն կրի զանգվածային բնույթ:

Կարծում ենք, իրատեսական ու հիմնավորված կարելի է համարել բացառապես հավաքների ազատության լիարժեք իրացումն ապահովող սահմանադրաիրավական մեխանիզմների ներդրումը: Վերջինս իրենից ներկայացնում է մի համակարգ, որն արտահայտում է սեփական իրավունքները իրացնող սահմանադրաիրավական հարաբերությունների սուբյեկտների ակտիվ իրավաչափ վարքագիծը, դրա ապահովմանը ուղղված պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեությունը, հավաքների ազատությունը իրացնելու և պաշտպանելու իրավաբանական երաշխիքները ու սահմանադրորեն թույլատրելի սահմանափակումները:

Այս համատեքստում, մեր դիտարկման առանցքը հավաքի հասկացությունն է, այն ձևավորող բաղադրիչների մեկնաբանման առանձնահատկությունները, այդ թվում՝ միջազգային առաջավոր պրակտիկայում: Ժամանակակից աշխարհում արդիական են դարձել հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող հարցերի շուրջ կարծիքն ազատորեն արտահայտելու յուրօրինակ ձև հանդիսացող ֆլեշմոբերը, որոնք կազմակերպվում են ինքնաբուխ, հիմնականում համացանցի միջոցով՝ ապահովելով անհատների զանգվածային ներկայությունը որոշակի վայրում: Ուշագրավ է, որ Ֆինլանդիայի Հանրապետության օրենսդրությամբ («Հավաքների մասին ակտ») մշակութային, ժամանցային և լուսավորչա-

կան բնույթի հանրային միջոցառումները չեն ներառվում հավաքների հասկացության մեջ, քանի որ հանրային հավաքն անցկացվում է Ոհանրային հետաքրքրություն ներկայացնող հարցերի քննարկման համարով: Հետևաբար, նմանատիպ հավաքների ընթացքում հասարակական անվտանգության ապահովման պահանջ ևս չի դրվում³: Այլ կերպ ասած՝ տվյալ դեպքում հանրային միջոցառումը որպես հավաք դիտարկելը պայմանավորված է հանրային անվտանգության ապահովման բաղադրիչով:

Վերոհիշյալ հարցի կապակցությամբ, սակայն, իրավակիրառ պրակտիկական աչքի չի ընկնում միասնականությամբ: Այսպես, Ռուսաստանի Դաշնությունում քաղաքային դատարանը վարչական իրավախախտման կատարման հիմքով կարճել է գործի վարույթը այն քաղաքացու նկատմամբ, ով պարբերաբար ժողովրդական պարերով և ժողովրդական նվագարաններով երգերի կատարմամբ ուղեկցվող միջոցառումներ էր կազմակերպում ներգրավելով մեծաթիվ մարդկանց: Քանի որ միջոցառման նպատակը ժողովրդական երգերի, պարերի տարածումն էր, ուստի, անկախ դրա անցկացման ձևաչափից, դատարանը որոշեց, որ քաղաքացու գործողություններում վարչական իրավախախտման կազմը բացակայում է, այսինքն՝ միջոցառումը դիտարկվեց որպես ֆլեշմոբ⁴: Մեկ այլ դեպքում, Ռուսաստանի Դաշնությունում դատարանը «հարդ բասս» պարի տեսքով անցկացվող մանկապղծության և թմրամիջոցների դեմ ֆլեշմոբը համարել է հանրային հավաք⁵:

Այլ երկրների, մասնավորապես, Գերմանիայի փորձը ցույց է տալիս, որ հավաքի բնորոշման կապակցությամբ՝ «inter alia», էական նշանակություն է տրվում նաև դրա նպատակին: Այսպես, Բեռլինում սեռական փոքրամասնության ներկայացուցիչների շքերթի

³ St' u Финляндия. Акт о собраниях (Kokoontumislaki) от 22 апреля 1999 г. № 530/1999 (Հասանելի աղբյուրը՝ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990530?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kokous%20laki> (на фин. яз.).

⁴ St' u Элистинский городской суд (Республика Калмыкия), постановление № 5-163/2015 от 2 июля 2015 г. по делу № 5-163/2015 (Հասանելի աղբյուրը՝ <http://sudact.ru/regular/doc/8ZjdnR64pJh/>).

⁵ St' u Октябрьский районный суд г. Белгорода, постановление № 5-29/2014 г. от 12 февраля 2014 г. (Հասանելի աղբյուրը՝ <http://sudact.ru/regular/doc/RCPZZYHvnSZx/>).

կազմակերպիչները պնդում էին, որ այն իր բովանդակությամբ և սահմանադրաիրավական իմաստով հանդիսանում է հավաք՝ քաղաքական ցույց: Սակայն քաղաքային իշխանության մարմինները, չհամաձայնելով, փաստարկում էին, որ ամենամյա զանգվածային զվարճանքի միջոցառումը չի կարող հավաք համարվել ԳԴՀ Հիմնական օրենքի իմաստով⁶: Արդյունքում Սահմանադրական դատարանը վերոհիշյալ զանգվածային միջոցառումը որակեց որպես զվարճանքի միջոցառում, որի վրա չեն տարածվում Հիմնական օրենքի դրույթները, մասնավորապես, այն իրենից ներկայացնում է զանգվածային բացօթյա երեկույթ, որի հիմնական իմաստը հանգում է մասնակիցների զվարճանալուն և ոչ թե հասարակական կարծիքի ձևավորմանը⁷:

Թեև ավանդաբար համարվում է, որ հավաքի մասնակիցներն ամենից առաջ արտահայտում են քաղաքական շահեր, դա ամենևին չի նշանակում, որ մասնակիցների կրոնական համոզմունքների արտահայտման կամ մշակութային պահանջմունքների բավարարման նպատակով անցկացվող հավաքը զրկված է միջազգային-իրավական երաշխիքներից: Ինչպես նշում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը (այսուհետ՝ Եվրոպական դատարան) «Ֆրենդս ընդդեմ Միացյալ Թագավորության» և «Քանթրիսայդ ըլլայընսը» և մյուսներն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության» գործերով, «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածի կիրառումը միայն քաղաքական հավաքների նկատմամբ կհանդիսանար տվյալ նորմի նեղ մեկնաբանություն...»⁸:

⁶Տե՛ս Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության 1949թ. Հիմնական օրենքը, հոդված 8 (Տե՛ս Basic Law for the Federal Republic of Germany (Promulgated by the Parliamentary Council on 23 May 1949, as Amended by the Unification Treaty of 31 August 1990 and Federal Statute of 23 September 1990 (Հասանելի աղբյուրը՝ https://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fccb703634dcd/basic_law-data.pdf)).

⁷Տե՛ս Loveparade ist eine Spaßveranstaltung. Frankfurter Allgemeine Zeitung. FAZ.NET. (Հասանելի աղբյուրը՝ <http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/berlin-loveparade-ist-einypassveranstaltung-131767.html>).

⁸Տե՛ս Applications nos. 16072/06 and 27809/08, Friend and Countryside Alliance v. the United Kingdom, Decision of 9 April 2002. Para. 50. (Հասանելի աղբյուրը՝

Եվրոպայում անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության փորձագետների կողմից պատրաստված Հավաքների ազատության ղեկավար սկզբունքների վերաբերյալ ուղեցույցը «հավաք» եզրույթը սահմանում է որպես մի խումբ անձանց ժամանակավոր և կանխատեսված ներկայությունը հասարակական վայրում՝ (որը չի հանդիսանում շենք կամ շինություն)՝ ընդհանուր շահերի վերաբերյալ կարծիք արտահայտելու մտադրությամբ⁹:

Ուշադրության է արժանի նաև «հավաք» եզրույթի բնորոշումը Վենետիկի հանձնաժողովի կարծիքներում: Համաձայն Վենետիկի հանձնաժողովի դիրքորոշման՝ հավաքների ազատությունը, ինչպես ներկայացված է մարդու իրավունքների վերաբերյալ գործերում, որպես հիմնարար, ժողովրդավարական իրավունք, չպետք է ստանա սահմանափակ մեկնաբանություն և ընդգրկում է ամեն տեսակի խաղաղ արտահայտված, ներառյալ՝ մասնավոր և հանրային հավաքությունները¹⁰:

Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական Կոնվենցիայի 11-րդ հոդվածում տրված չէ «հավաք» հասկացության սահմանումը, ինչը բնորոշված կարելի է համարել միայն եվրոպական կոնվենցիոն մարմինների նախադեպային իրավունքի մեկնաբանության շնորհիվ: Իսկ դա վկայում է Կոնվենցիայում առկա «հասկացության ինքնավարության» մասին: Այսինքն Կոնվենցիոն և ներպետական իրավունքի շրջանակներում «հավաք» հասկացությունը կարող է ունենալ տարատեսակ բովանդակություն և ծավալ:

Ինչպես Եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը, այնպես էլ պետությունների ազգային օրենսդրությունները, «հավաք» հասկացության ներքո նկատի են ունենում տարաբնույթ գործողությունների շրջանակ՝ հանրահավաքներ, երթեր, ցույցեր, պիկետավորում, հացադուլ, նստացույցեր և այլն: Նշված միջոցառումները կարող են անցկացվել ինչպես փակ շինություններում, այնպես

hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-96372)

⁹Հասանելի աղբյուրը՝ <https://www.osce.org/odihr/73405?download=true>:

¹⁰Հասանելի աղբյուրը՝ [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-PI\(2014\)003-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-PI(2014)003-e):

էլ՝ բաց երկնքի տակ, ինչպէս մասնավոր, այնպէս էլ՝ պետական, համայնքային կամ այլ հանրային սեփականություն հանդիսացող տարածքներում, ստատիկ եղանակով կամ շարժման միջոցով: Շարժումը կարող է իրագործվել ինչպէս քայլելով, այնպէս էլ՝ տրանսպորտային միջոցների օգտագործմամբ: Ընդ որում, չեն սահմանվում նաև նման միջոցառումների տևողության նվազագույն և առավելագույն սահմանները:

Այստեղ անհրաժեշտ է հաշվի առնել այն հանգամանքը, որ հավաքների ազատության իրացման ժողովրդավարական կարգ կարող է առկա լինել միայն մարդու և պետության միջև գոյություն ունեցող հարաբերությունների շարունակական կատարելագործման պայմաններում: Դա ենթադրում է բազմապիսի խնդիրների լուծում բացառապէս ազգաբնակչության քաղաքական կամքի դրսևորմամբ, որը ձևավորվում է «փորձի և սխալների» ճանապարհով, մշտական քննարկումների, փոխադարձ վերահսկողության և քննադատական գնահատականների միջոցով: Արդյունքում, այն դառնում է ճիշտ քաղաքականության իրականացման և պետությունում առկա քաղաքական ուժերի միջև հավասարակշռության հաստատման լավագույն երաշխիք:

Այսպիսով, հավաքի՝ որպէս սահմանադրաիրավական ինստիտուտի բնորոշումների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ միջազգային-իրավական հարթությունում այն, հավաքի նպատակի, վայրի, եղանակի և տևողության առումով ստանում է լայն մեկնաբանություն: Նման մոտեցումը, վարչարարության և հասարակական անվտանգության ապահովման առումով մեծացնելով հանրային իշխանության մարմինների բեռը, այնուամենայնիվ, կարող է հանդիսանալ հավաքների ազատության իրավունքի իրացման արդյունավետության բարձրացման, հանրային կյանքում հավաքների դերի կարևորման, հասարակության և հանրային իշխանության միջև քաղաքական հեռավորության հաղթահարման գրավական:

Գրականություն

1. ՀՀ Սահմանադրություն (Ընդունվել է 1995 թ. հուլիսի 5-ի ՀՀ հանրաքվեով: Սահմանադրության փոփոխությունները կատարվել են 2005 թ. նոյեմբերի 27-ի և 2015 թ. դեկտեմբերի 6-ի ՀՀ հանրաքվեներով, ՀՀՊՏ Հատուկ թողարկում, Հոդ. 1118, 21. 12. 2015):
2. «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» 1950թ. նոյեմբերի 4-ի Եվրոպական կոնվենցիա (Տե՛ս ՀՀՊՏ2002/17(192), 05.06.02, հոդ.367):
3. Քաղաքացիական քաղաքական իրավունքների մասին» 1966թ. դեկտեմբերի 16-ի միջազգային դաշնագիրը (Տե՛ս ՀՀՊՏ 1997.12.25/29):
4. Финляндия. Акт о собраниях (Kokoontumislaki) от 22 апреля 1999 г. № 530/1999 (Հասանելի աղբյուրը՝ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990530?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kokous%20laki> (на фин. яз.)
5. Элистинский городской суд (Республика Калмыкия), постановление № 5-163/2015 от 2 июля 2015 г. по делу № 5-163/2015 (Հասանելի աղբյուրը՝ <http://sudact.ru/regular/doc/8ZjdnR64pJh/>)
6. Октябрьский районный суд г. Белгорода, постановление № 5-29/2014 г. от 12 февраля 2014 г.
7. Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության 1949թ.Հիմնական օրենք Basic Law for the Federal Republic of Germany (Promulgated by the Parliamentary Council on 23 May 1949, as Amended by the Unification Treaty of 31 August 1990 and Federal Statute of 23 September 1990, https://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fccb703634dcd/basic_la_w-data.pdf.)
8. Loveparade ist eine Spaßveranstaltung. Frankfurter Allgemeine Zeitung. FAZ.NET. (Հասանելի աղբյուրը՝ <http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/berlin-loveparade-ist-einespassveranstaltung-131767.html>)
9. Applications nos. 16072/06 and 27809/08, Friend and Countryside Alliance v. the United Kingdom, Decision of 9 April 2002. Para. 50.
10. <https://www.osce.org/odihr/73405?download=true>:
11. [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-PI\(2014\)003-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-PI(2014)003-e):